

NOVETAT EDITORIAL

ESPAÑA DESDE UNA ESQUINA

JUAN-JOSÉ LÓPEZ BURNIOL

En aquesta obra l'autor arriba a la conclusió que el deteriorament de la relació entre Catalunya i Espanya fa imprescindible la reforma de la Constitució perquè els catalans, igual que els bascos, els gallecs i els navarresos puguin votar si desitgen la independència. Partidari que Catalunya segueixi formant part d'Espanya, l'autor advoca per un Estat federal i simètric. Segueix un extracte de diversos capítols del llibre.

Catalunya i Espanya: el desamor

J. J. LÓPEZ BURNIOL

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 13.01.08

Espanya ja ha perdut a Catalunya, el País Basc, Galícia i Navarra la batalla de l'educació i la batalla de la propaganda --el sentit de pertinença a Espanya està sota mínims-- i està a punt de perdre la batalla política: l'actual onada de reformes estatutàries converteix l'Estat en una olla de grills. Per tant, a partir d'aquest moment tota concessió que es faci a aquests territoris en forma de relació bilateral amb l'Estat --relació de tu a tu, reconeixement de drets històrics com a font de legitimitat política anterior a la Constitució espanyola, etcètera-- no podrà evitar que aquestes comunitats acabin marxant, si així ho volen, amb el preu afegit de la desestructuració de l'Estat, cosa que provocarà la inevitable cantonalització d'Espanya.

En conseqüència, és urgent fer una reforma constitucional propiciada pels dos grans partits espanyols --PSOE i PP-- en què es desenvolupi l'Estat autonòmic fins a convertir-lo en un Estat federal simètric, pel que fa al tipus de relació que uneix els Estats federats amb el poder central, i asimètric, només pel que fa a l'extensió de les competències de les diferents comunitats, ja que els pressupostos dels quals aquestes parteixen pel que fa a llengua, dret i sistema de finançament són diversos. Així mateix, i aquest és el nucli del meu pensament, com que aquesta fórmula no serà acceptada, amb tota certesa, pels nacionalistes catalans, bascos, gallecs i navarresos, caldrà reformar també la Constitució per permetre'ls que plantegin obertament als seus respectius pobles, en referèndum, si volen marxar o prefereixen quedar-se a Espanya.

Defenso, per tant, el reconeixement del dret a l'autodeterminació o secessió. I ho faig pensant en benefici de tothom, però, especialment, en interès d'Espanya. A Espanya li interessa més, per posar un exemple, una Catalunya independent que una Catalunya lligada a ella per una relació bilateral amb l'Estat, que, a l'estendre's inevitablement a d'altres comunitats, provocaria el seu col.lapse, ja que no hi ha cap Estat mereixedor de tal nom que resisteixi mitja dotzena de relacions bilaterals.

Només em resta facilitar al lector algunes dades que li permetin entendre millor, si és que li interessa, les pàgines que té a les seves mans. En primer lloc, aquest treball està escrit a Catalunya, des de Catalunya, pensant gairebé exclusivament en el problema de l'encaix --que deia Pasqual Maragall-- de Catalunya dins d'Espanya. I per un català. Sóc en efecte català, fill de pare salmantí i mare catalana.

Vaig viure de nen i adolescent als tres pobles catalans d'on el meu pare va ser notari: Alcanar, localitat on vaig néixer, Ripoll i Calella de la Costa. Llicenciat en dret per la Universitat de Navarra, sóc notari de Barcelona des del 1977, després d'un any a Valdegovía (Àlaba) i tres a Tudela (Navarra).

Vaig votar la UCD mentre va existir i, després de la seva autodestrucció, em vaig convertir en un company de viatge dels socialistes catalans, ja que vaig pensar aleshores --i no hi renego ara-- que, atesa la condició de partit frontissa del PSC, aquest era l'instrument polític més adequat per treballar en la resolució dels dos problemes polítics que, des de sempre, més m'han apassionat --i no utilitzo gratuïtament aquesta paraula--, és a dir: 1) convertir Espanya en una casa comuna grata i acollidora en la qual tots, també els catalans, es poguessin sentir còmodes, i 2) aconseguir la plena integració en la política catalana dels immigrants procedents de la resta d'Espanya.

Avui puc dir que, com és habitual, els resultats de l'acció del PSC són agradolços. En el segon aspecte, el de la integració, el PSC ha aconseguit un triomf indubtable amb l'arribada a la presidència de la Generalitat d'un polític tan seriós i entregat a la seva tasca com José Montilla. En el primer --Espanya com a casa comuna-- els resultats no han estat bons, sinó, utilitzant un modisme del Dret agrari, "manifestament millorables".

Catalunya

Els fets són tossuts. Les coses són com són, per la qual cosa acaben imposant el pes de la seva realitat. Doncs bé, dos són els fets bàsics, que continuen vigents i operatius al llarg d'una història de segles: 1) la

realitat històrica de Catalunya com a nació, i 2) la vinculació hispànica de Catalunya.

En segon terme, un cop afirmada la incontrovertible realitat nacional de Catalunya, el catalanisme federal reconeix també com a obvi que, a resultes d'un procés històric multiseular i irreversible --però que no és fatal i ingovernable-- Catalunya està integrada històricament, políticament i jurídicament dins de l'Estat espanyol. Podria haver estat d'una altra manera. Però ha estat com ha estat. (...)

Catalunya ha estat sempre una societat exemplarment oberta i integradora. El seu destí és seguir sent-ho, sense perdre gens ni mica la seva autèntica personalitat. I per reafirmar-s'hi, cal que --igual que Espanya-- es reconegui tal com és: plural i hispànica. Almenys, això és el que jo penso. Però el camí seguit durant els dos últims anys ha conduït a un altre port.

L'Estatut

La proposta d'Estatut de Catalunya suposa un trencament absolut del sistema jurídic en què l'Estat espanyol consisteix, al dissociar l'interès de Catalunya del general espanyol i posar aquell per sobre d'aquest. I afegeixo que l'esperit que l'informa ni tan sols pretén conformar un subsistema autònom enquadrat dins d'un sistema superior més ampli, sinó que es proposa articular un sistema separat que s'esgoti en si mateix, no obstant, veure's obligat per les circumstàncies a establir una forçosa i no desitjada relació bilateral amb un altre sistema aliè que li és imposat per les circumstàncies.

El projecte d'Estatut aprovat pel Parlament no era, segons el meu parer, tal Estatut, sinó la constitució d'una nació sense Estat formal propi, però que consagra la seva plena autonomia interna respecte de l'Estat del qual accidentalment forma part, i instaura un sistema institucional d'autogovern separat del sistema estatal. Per aquest motiu sostinc que --des de l'òptica nacionalista-- el 30 de setembre del 2005 ha passat a ser la data més important de la història de Catalunya des del Decret de Nova Planta, ja que --aquell dia-- el 90% dels representants del poble català van aprovar un Estatut de màxims.

A partir d'aquest moment, és irrellevant que les negociacions ulteriors hagin suprimit o emmascarat els aspectes més durs de la proposta. El valor que com a moment clau ha cobrat aquella data és irreversible. El nacionalisme català ja havia guanyat --a Catalunya-- les batalles cultural i mediàtica. Ara, gràcies a l'impuls visionari i a la tossuderia de Pasqual Maragall, al suport imprescindible del PSC i a la doble intervenció decisiva del president José Luis Rodríguez Zapatero, també ha guanyat la batalla política. L'aprovació definitiva de l'Estatut no resoldrà el contenciós català, que seguirà plantejat en termes més urgents i agres. (...)

Fins aquí la meva narració dels fets. Això és, segons la meva opinió, el que hi ha. Tot i amb això, pensant en els interessos d'Espanya --nació que molts sentim com a pròpia--, no s'ha de prolongar aquesta agonia. Espanya corre un greu risc de cantonalització que enervaria les seves potencialitats, avui més grans que mai en un món globalitzat. Cal arribar fins al fons i plantejar --des de la perspectiva dels interessos de les dues parts-- l'única alternativa possible: o la d'un autèntic Estat federal simètric en la seva estructura --encara que asimètric en l'extensió de les competències-- que no es qüestioni Espanya des d'una cantonada cada

dos per tres, o l'exercici del dret d'autodeterminació o secessió per part d'aquelles comunitats autònomes --entre les quals hi ha Catalunya-- que vulguin exercitar-lo, en vistes a una eventual independència. No hi ha lloc a Espanya per a un federalisme funcionalment asimètric basat en relacions bilaterals. Portaria al caos.

Final de la relació

Els espanyols i els catalans cada vegada se senten més aliens els uns als altres. La seva ruptura afectiva és profunda, ja que va molt més enllà dels interessos. És a dir, és també i sobretot un distanciament sentimental. D'aquí deriva que sigui de tan difícil solució. S'hauria de prescindir, per més que costés, de quines han estat les causes d'aquesta ruptura sentimental profunda, ja que per als catalans la culpa serà sempre dels castellans (voluntat d'assimilació, genocidi cultural, persecució lingüística, espoliació fiscal, dèficit d'inversions...), mentre que per als espanyols la responsabilitat correspon als catalans (soterrada vocació independentista, displicent desdeny per tot el que és espanyol, desafecció permanent als interessos generals, demanda d'un tracte privilegiat sota el pretext d'una diferència impostada...). I si es confirmés l'absència d'un projecte compartit, és a dir, que res justifica mantenir una convivència indesitjada, s'hauria de posar fi civilitzadament a una relació que, malgrat ser real, secular, complexa i fonda, li manca avui sentit i futur.

A un amic de dretes

Estimat amic:

Una tarda de dissabte, en la tardor de 2005, estava treballant al meu estudi de Llavanes quan va sonar el mòbil. Et vas identificar, em vas donar el nom de l'amic comú que t'havia facilitat el meu número i vas

entrar en matèria. Uns dies abans, en una intervenció al Congrés --dins del debat sobre el projecte d'Estatut de Catalunya acabat d'aprovar pel Parlament havies citat un article meu publicat a EL PERIÓDICO, Fi de trajecte personal-- i llegit alguns dels seus paràgrafs, en què manifestava sense embuts la meva posició de rebuig. Doncs bé, al començament de la nostra conversa, em vas dir retòricament "¿Què faig?". Bé vaig entendre que no m'estaves preguntant, en realitat, pel que havies de fer, sinó que només volies expressar-me de manera vívida la teva sorpresa i la teva perplexitat per la situació creada. Va ser una conversa llarga -- que vaig anotar al meu diari--, sobre la qual no té sentit tornar. (...)

Sé, en primer lloc, que molts compatriotes pensaran que estic boig, que com és possible que admeti la possibilitat de secessió de parts d'Espanya. A aquests els dic que la meva vinculació sentimental a la idea tradicional d'Espanya és plena, però, precisament per això i deixant-me de metafísiques, vull salvar el que sigui possible d'ella, i, a tal fi, s'ha de mirar la realitat i assumir-la tal com és. I la realitat ens diu el que abans ja he apuntat: que a Catalunya, el País Basc, Galícia i Navarra hi ha una part dels ciutadans que volen partir peres amb Espanya. No es tracta ja de competències, diners, infraestructures, deute històric, etcètera, sinó, senzillament, de pur desamor, és a dir, d'absència d'un projecte compartit que resulti atractiu. Pot ser que els que vulguin marxar siguin majoria, i pot ser que no. D'acord, però s'ha de saber. I en qualsevol cas, el que no s'ha de fer és estructurar el nostre marc constitucional de convivència amb l'única pretensió que es quedin els que se'n volen anar, perquè, si fem això, acabarem quedant-nos amb un pam de nas: els que se'n volen anar acabaran anant-se'n i nosaltres --els espanyols que volem seguir sent-ho-- ens quedarem amb un Estat extenuat. Per a això, és millor agafar el toro per les banyes i veure què és el que hi ha.

Per tant, primer hem de definir un Estat federal simètric segons les pautes més avançades que proporcionen l'experiència política i la ciència jurídica; en segon lloc, hem d'oferir aquest model a tothom; i, per acabar, hem d'acceptar que aquells que no l'admetin puguin plantejar al seu territori un referèndum sobre la secessió. Si l'opció nacionalista perd, sap al que s'ha d'atenir; i, si guanya, doncs ¡que Déu reparteixi sort!

El sentit comú m'obliga a contemplar les objeccions que penso que es poden fer a aquest plantejament: Aquesta postura suposa cedir al xantatge d'ETA. O, dit amb l'argot que es va imposant, "això seria abaixar-se els pantalons". Ho nego. Utilitzaré només un argument: el desafiament nacionalista més important que hi ha hagut, hi ha i haurà a Espanya és el català, i a Catalunya no existeix res equiparable a ETA que obligui a cedir. El que hi ha, com ja va dir Manuel Azaña fa més de 70 anys, és un problema polític.

La situació en què quedarien els espanyols residents als territoris escindits. És l'única objecció seriosa, si bé el problema es concreta exclusivament --per raons òbvies-- al País Basc i a Navarra. Dono per descomptat que aquest problema no existiria a Catalunya, ateses la normalitat i les característiques de la societat catalana. Encara més, em sembla que --per exemple-- la situació de la llengua castellana a Catalunya milloraria inevitablement l'endemà de la seva independència, ja que és molt diferent considerar la meitat de la societat catalana que viu en castellà com una minoria que procedeix de l'Estat opressor, que tenir-la al davant com una minoria oprimida. Aquesta minoria donaria molt de joc; si no, el temps ho dirà. (...)

La societat espanyola en el seu conjunt ha assolit uns nivells de desenvolupament econòmic i cultura que permeten --encara més, hi obliguen-- parlar-li clar. L'autoritat no és, en política, res més que la credibilitat. I és creïble qui diu el que pensa i procura fer el que diu.

Postdata final

Dos comentaris: 1) No hi ha pitjor cec que el que no hi vol veure, i 2) Déu cega els que vol perdre.